

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 285. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358263936/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

slægtede Udtalelser af andre Nationers store Forfattere; Nationalpræget springer da stærkere frem.

George Sand, hvis første Romaner er Udtryk for den samme Bevægelse i Frankrig, som *Lucinde* indleder i Tyskland, siger i *Jacques* og *Lucretia Floriani* gennem Hovedpersonerne som gennem en Maske følgende:

«Paul og Virginie kunde stadigt og uforstyrret elske hinanden. Thi de var to Børn, som var opdragte af samme Moder. Vi kommer fra altfor forskellige Egne . . . For at to Væsener altid skulde forstaa hinanden og forblive forenede ved en uforanderlig Kærlighed, maatte en ensartet Opdragelse have dannet dem som Børn, og de samme Troslærdomme, de samme sjælelige Vaner, ja det samme ydre Væsen findes hos dem begge. Men vi forplante Affødsninger af et stormfuldt og fordærvet Samfund, der staar som en Stedmoder overfor sine splittede Børn og til sine Vildhedstider er mere grusomt end de virkelig Vilde, med hvilken Ret undrer vi os efter saa store offentlige Spaltninger over Hjerternes uafbrudte Skilsmisse og Umuligheden af inderlig Samdrægtighed?»

George Sand er tydeligt nok langt mindre sikker end Schleiermacher paa Sandsynligheden eller Muligheden af, at den Enkelte træffer den saakaldte «Rette», til hvem Kærligheden fuldkomment gør. Jacques siger: «Ægteskabet er nu og for alle Tider efter min Mening en af de afskyeligste Indretninger. Jeg tvivler ikke paa, at det vil blive afskaffet, hvis Menneskeslægten gør noget Fremskridt henimod Retfærdighed og Fornuft; et mere menneskeligt og ikke mindre helligt Bånd vil da erstatte dette og vil fornaa at sikre Børnenes Vel uden for bestandig at lænkebinde Forældrenes Frihed. Men Mændene er altfor raa og Kvinderne altfor fejge til at forlange en mere ædel Lov end den Jernlov, som behersker dem. For Væsener uden Samvittighed og uden Sjælsstyrke passer tunge Lænker. De Forbedringer, som nogle ædle Aander drømmer om, er det umuligt at virkeliggøre i dette Aarhundrede; disse Aander glemmer, at de er hundrede Aar forud for deres Samtidige, og at førend man forandrer Loven, maa man forandre Mennesket.» — Paa Bryllupsdagen siger Jacques til sin Brud: «Samfundet vil nu diktere Dig en Edsformular. Du maa sværge at være mig tro og at være mig lydig, det vil sige aldrig at ville elske nogen Anden end mig, og at ville lyde

nig i Alt. Den første af disse Eder er en Taabelighed, den anden er en Lavhed.»

George Sands Tankegang i alle disse Bøger er den, at det, efterat Kærligheden er ophørt, vedblivende at opretholde dens ydre Skin gennem Kærtoga o. s. v. er den egenlige Usædelighed i Elskov. Jacques siger: «Jeg har aldrig bearbejdet min Indbildningskraft for paany at tænde eller genoplive en Følelse i min Sjæl, som ikke mere fandtes der; jeg har aldrig paalagt mig selv Elskov som en Pligt, Bestandighed som en Rolle. Naar jeg har følt Elskoven slukkes i min Sjæl, har jeg sagt det uden at skamme mig derover og uden Samvittighedsnag.» Og endnu mere indtrængende udbryder Lucretia Floriani: «Af alle disse Forelskelser, som jeg barnligt og blindt havde givet efter for, syntes ingen og ingen Forbindelse mig saa dadelværdig som den, jeg tiltrods for mig selv forsøgte at lade vare udover dens Tid.»

Den franske Forfatterinde ser saaledes den stadige Kærlighed til En og Samme som en kun paa visse Betingelser eksisterende Mulighed, og hendes Opfattelse af Elskoven er ikke som Schleiermachers den, at den er den højeste Dannelsesmagt, men den, at den som uimodstaaelig Naturmagt, som helc Sjælen fyldende Lidenskab er skøn, ja det Skønneste i Menneskelivet. Institutionerne bør rette sig efter dens Natur, da den ikke kan forandre sin Natur efter Institutionerne. Som Discipel af Rousseau taler hun Naturens Sag.

Kaster vi endelig et Blik i et Skrift af en samtidig engelsk Forfatter af samme Aandsretning: Shelley's *Queen Mab*, og agter paa de Anmærkninger, hvormed han har forsynet Digtet, saa møder vi en tredje Afskygning af Modstanden mod den herskende Tankegang. Shelley siger: «Den Samfundstilstand, i hvilken vi befinder os, er en Blanding af middelalderlig Vildhed og ufuldstændig Kultur. Kristendommens snævre og uoplyste Moral har forværret disse Onder. Først nylig har Menneskeheden indrømmet, at Lyksalighed er Etikens eneste Maal, som alle andre Videnskabers, og forkastet den fanatiske Ide at ville korsfæste Kødets af Kærlighed til Gud.» Man ser, han gaar som søgte Englænder ud fra Nytte- eller Lykke-Principet som det højeste. «Kærlighed, siger han, er en uundgaelig Følge af Iagttagelse af Elskværdighed. Kærlighed visner under Tvang; dens ejendommelige Væsen er Frihed; den kan hverken frives sammen med Lydighed eller med Skinsyge eller med Frygt; den er renest,